

**ЗОВНІШНІЙ ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ
МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ: ДОЦІЛЬНІСТЬ ТА ПРАВОВІ КОЛІЗІЇ**

к.е.н. Хомутенко В.П.,

професор кафедри фінансів ОНЕУ

к.е.н. Хомутенко А.В.,

доцент кафедри фінансів ОНЕУ

Органам місцевого самоврядування державою делеговано значну частину повноважень, зокрема, у сфері освіти, охорони здоров'я та соціального захисту, на виконання яких надаються бюджетні ресурси у вигляді закріплених податків та міжбюджетних трансфертів. Тобто, здійснення державного управління за станом виконання таких повноважень є об'єктивною необхідністю.

Невід'ємною складовою управління місцевими фінансами є фінансовий контроль, від результатів здійснення якого залежить законність та ефективність формування й використання централізованих фондів коштів і активів, що в свою чергу визначає добробут громадян та якість послуг, гарантованих державою. Саме тому для суспільства є важливим отримання незаангажованої інформації про стан використання фінансових ресурсів органами місцевого самоврядування. Державним органом, який підзвітний парламенту, є організаційно й фінансово незалежним та уповноваженим контролювати органи виконавчої влади, тобто здійснює зовнішній державний фінансовий контроль і може надавати незалежну оцінку стану виконання місцевих бюджетів, є Рахункова палата. Цей орган де-факто є Вищим органом державного фінансового контролю, однак нормативно це не передбачено.

Рахункова палата контролює стан використання коштів державного бюджету [1]. Статтею 16 Закону України «Про Рахункову палату» (далі – Закон № 315/96-ВР) цей орган наділено правом перевіряти місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування «у тій частині їх діяльності,

яка стосується використання коштів Державного бюджету України» [2]. Однак, діючим Бюджетним кодексом така норма не передбачена [3]. Варто зазначити, що у Бюджетному кодексі 2001 року до повноважень Рахункової палати віднесено здійснення контролю за "використанням бюджетних коштів у частині фінансування повноважень місцевих державних адміністрацій та делегованих місцевому самоврядуванню повноважень органів виконавчої влади по доходах і видатках" [4]. Таким чином, необхідно врегулювати правові засади діяльності Рахункової палати.

Зовнішній державний фінансовий контроль Рахункова палата проводить «у формі перевірки, ревізії» (п.1.2) [2]. Однак, відомо, що за результатами перевірок, ревізій винних осіб притягують до відповідальності. Натомість, Закон № 315/96-ВР не надає такого права Рахунковій палаті [2]. Отже, орган зовнішнього державного фінансового контролю проводить контрольні заходи не фіскального характеру, метою яких є запобігання фінансових порушень та підвищення ефективності господарювання підконтрольних суб'єктів. Тож, контроль Рахункової палати по суті є аудитом. В підтвердження цього ст.6 Закону № 315/96-ВР передбачає за Рахунковою палатою право контролювати ефективність управління коштами Державного бюджету, перевіряти законність та ефективність використання фінансових ресурсів, що виділяються з Державного бюджету України на виконання загальнодержавних програм [2]. Отже, на практиці Рахункова палата здійснює аудит ефективності та фінансовий аудит, передбачені міжнародними стандартами INTOSAI [5].

Через зазначені вище правові колізії зовнішній аудит місцевих бюджетів в Україні не здійснюється, а внутрішній недостатньо комплексний та системний, що визнано у Програмі економічних реформ на 2010—2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава" [6]. Це свідчить про неефективність контролю за фінансовою діяльністю органів місцевого самоврядування в цілому.

Аналіз звітів діяльності Рахункової палати підтвердив, що під час контрольних заходів пріоритетним є встановлення законності використання коштів, в той час як ефективність їх використання відходить на другий план. Отже, на практиці значення цього напрямку контрольної діяльності, який повинен бути пріоритетним для незалежного державного органу, недооцінюється.

З метою підвищення ефективності управління місцевими бюджетами необхідно нормативно уповноважити Рахункову палату як орган зовнішнього державного фінансового контролю проводити аудит місцевих бюджетів, що вимагає міжнародна практика та вітчизняне сьогодення. За умови підвищення рівня транспарентності (доступності, гласності, відкритості) інформації про результати проведених контрольних заходів Рахункової палати громадськість матиме змогу отримувати незалежну, об'єктивну, достовірну оцінку стану місцевих фінансів. Це, в свою чергу, забезпечить законність та ефективність управління централізованими фінансовими ресурсами органами місцевого самоврядування.

Підвищення рівня фінансової незалежності органів місцевого самоврядування та ефективності виконання покладених на них завдань і функцій можна досягти за рахунок удосконалення нормативно-правових й організаційних засад зовнішнього аудиту місцевих бюджетів. Пріоритетним напрямком на цьому шляху має стати розширення повноважень Рахункової палати та закріплення за нею на законодавчому рівні:

- статусу Вищого органу державного фінансового контролю, який здійснює контроль за виконавчою гілкою влади, що забезпечить ефективність управління державними фінансами в цілому та місцевими, зокрема;
- обов'язку проведення зовнішнього аудиту місцевих бюджетів на постійній основі. Системний підхід підвищить результативність та економність використання коштів місцевих бюджетів;

- обов'язку контролювати ефективність управління коштами органами місцевого самоврядування, що дасть можливість отримувати незалежну комплексну оцінку стану місцевих фінансів;
- обов'язку оприлюднення результатів проведених аудитів, що підвищить рівень поінформованості громадськості про стан місцевих фінансів та ступінь довіри до органів місцевого самоврядування;
- права на ініціацію проведення аудиту місцевих бюджетів, яке підтвердить незалежність та об'єктивність Рахункової палати як органу зовнішнього державного фінансового контролю.

Список використаної літератури:

1. Конституція України від 28.06.1996р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/page3>.
2. Закон України «Про Рахункову палату» від 11.07.1996р. № 315/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/315/96-%D0%B2%D1%80>.
3. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010р. № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
4. Бюджетний кодекс України від 21.06.2001р. № 2542-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2542-14>.
5. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики: Видання 2006 р. / пер. з англ. О.В. Селезньов, О.Л. Ольховікова, О.В. Гик, Т.Ц. Шарашидзе, Л.Й. Юрківська, С.О. Куліков. – К.: СТАТУС, 2006. – 1152 с.
6. Програма економічних реформ на 2010—2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_2.pdf.

7.